

Державний архів Запорізької області

26 серпня 1904 р. –
невідомо

Олександрівське відділення
Імператорського товариства судноплавства,
м. Олександрівськ Олександрівського повіту
Катеринославської губернії

Фонд 2

ОПИС № 1
справ постійного зберігання
1902, 1904-1915 рр.

ПЕРЕДМОВА
до опису № 1 справ постійного зберігання
фонду 2 Олександрівське відділення Імператорського товариства
судноплавства м. Олександрівськ Олександрівського повіту
Катеринославської губернії

Історія фондоутворювача

Парове річкове судноплавство в Росії почало розвиватися з початку ХІХ століття. До середини ХІХ століття річкою плавали переважно на плотах (в тому числі сплавливали ліс) і на дерев'яних суднах (перевозили зерно). На Україні парове судноплавство по Дніпру почалося з 1823 р. Найперший пароплав належав графу М.С. Воронцову і був побудований кріпаками-умільцями в 1823 році в його маєтку в селі Мошни Київської губернії для буксирування барок - річкових несамохідних вантажних суден. Місцевий коваль Вернигора встановив на «Пчелке» (так називався пароплав) парову машину на 6,5 кінських сил. Через два роки пароплав перевезли через пороги в Херсон, звідки він здійснював рейси до Миколаєва.

В 1835 році утворилася перша пароплавна компанія, два пароплави якої ходили Дніпром до 1946 року. Більша частина пароплавів, які плавали і вище, і нижче порогів, належали приватним особам і різним торговим домам. Плата за перевезення пасажирів Дніпром і його притоками була порівняно невеликою, але до порогів судна зустрічали безліч перешкод і в деяких частинах верхнього Дніпра, за низької води, судноплавство зовсім зупинялося. На Дніпрі нижче порогів переважали буксирні пароплави, а вище — пасажирські.

З 1857 року бере початок регулярне пароплавство на всій течії Дніпра: і вище, і нижче порогів. У 1857 організовано «Російське товариство пароплавства і торгівлі», що здійснювало перевезення біля чорноморського узбережжя, в нижній частині Дніпра, в т.ч. здійснювало рейси між Олександрівськом (з 1921 р. – Запоріжжям) і Херсоном. В цьому ж році була заснована Олександрівська пристань (в 1925 р. перейменована на пристань Запоріжжя).

У 1873 р. в Москві було створено Імператорське товариство для сприяння російському торговельному мореплавству. В березні 1898 р. його С.-Петербурзьке відділення було реформовано у Товариство судноплавства. У листопаді 1898 р. Товариству судноплавства було присвоєно звання Імператорське. Почесним головою Товариства був великий князь Олександр Михайлович.

Відповідно до нової редакції Статуту (1902 р.), Імператорське товариство судноплавства (далі – Товариство) сприяло розвитку торговельного мореплавства, внутрішнього судноплавства, суднобудівництва, водних промислів, спорудженню і благоустрою морських портів, гаваней і пристаней, справи взаємного страхування суден і вантажів, заснуванню і розвитку морехідних училищ і шкіл, забезпеченню

кваліфікованими кадрами, відало соціальним забезпеченням працівників: відкривало лікарні, притулки, їдальні.

Товариство мало право за запрошенням приймати участь у роботі урядових установ і наукових товариств, їх засіданнях і з'їздах для вирішення профільних питань, облаштовувати виставки, видавати наукові праці, нагороджувати за заслуги золотими і срібними медалями Товариства, а також порушувати клопотання про представлення працівників галузі до державних нагород і почесних звань.

Членами Товариства могли бути державні чиновники, військові і цивільні моряки, купці, представники наукової і творчої інтелігенції. Товариство мало право відкривати свої відділення в містах, де було не менше 10 його членів.

На початку двадцятого століття водний транспорт стає основним видом транспорту в зовнішньоторговельних перевезеннях. Судна розвантажувалися переважно врукопаш, оскільки не було ніяких перевантажувальних механізмів, крім кількох плавучих зернових елеваторів.

На установчих зборах 26 серпня 1904 р. було відкрито Олександрівське відділення Імператорського товариство судноплавства (далі - Відділення). Очолив Відділення міський голова Фелікс Мовчановський. Відділення сприяло розвитку судноплавства по р. Дніпро в районі м. Олександрівська, здійснювало заходи щодо попередження обміління, розчищення та поглиблення фарватера, збільшення обсягів вантажних та пасажирських перевезень, експорту зернових через Олександрівську пристань, будівництва нової казенної гавані при Олександрівській пристані, врегулювання пасажирських і вантажних залізничних перевезень в зв'язку з спорудженням Олександрівської гавані. Збирало статистичні відомості про підприємства та фірми, які здійснювали операції з експорту зернових в м. Олександрівську, вантажообіг зернових, відправлених зі станцій Севастопольської залізниці через Бердянськ, Генічеськ, Олександрівськ, Феодосію за 1902-1905 рр.

Приймало участь у вирішенні міською управою питань переобладнання міського водопроводу, встановлення тарифів для населення, установ та підприємств за користування водою.

Здійснювало прийом в члени Відділення та призначення на посади, порушило клопотання про представлення командира казенного пароплава «Херсон» Чайки П.В. до нагородження медаллю Товариства.

Дата ліквідації Відділення не встановлена. Діяльність Відділення простежується до 1915 р.

Декретом радянської влади від 23 січня (05 лютого) 1918 р. «Про націоналізацію торговельного флоту» весь флот було націоналізовано.

Історія фонду

Документи Відділення вперше надійшли на державне зберігання 01 вересня 1926 р. від Дніпропетровського обласного архівного управління у

кількості 9 справ (ф. Р-33, оп. 1, спр. 24а, арк. 23). В січні 1938 р. документи були описані, на них складений опис № 1 на 9 справ.

За аркушем фонду, станом на 10 квітня 2018 р. в описі № 1 ф. 2 Олександрівське відділення Імператорського товариства судноплавства, м. Олександрівськ Олександрівського повіту Катеринославської губернії нараховувалося 9 справ за 1903-1915 рр.

З метою покращення інформаційно-пошукового рівня проведено удосконалення опису № 1.

В ході проведення удосконалення в обсязі справ відбулися наступні зміни: **збільшився обсяг на 1 справу, в т.ч.:**

останньою справою до опису приєднано перескладений опис № 1.

За результатами робіт складено опис № 1 за 1903 -1915 рр. на 10 справ з № 1 по № 10.

До опису внесені такі документи:

- статут Імператорського товариства судноплавства;
- протоколи установчих зборів та засідань Олександрівського відділення Імператорського товариства судноплавства;
- документи (доповіді, рапорти, листування) про заходи з поліпшення судноплавства по р. Дніпро, попередження обміління, розчищення та поглиблення фарватера;
- документи (протокол, доповіді, відомості, листування) про будівництво нової казенної гавані при Олександрівській пристані, врегулювання пасажирських і вантажних залізничних перевезень в зв'язку з спорудженням Олександрівської гавані;
- документи (відомості, листування) про створення умов для збільшення експорту зернових через Олександрівську пристань, будівництво під'їзних залізничних шляхів, визначення залізничних тарифів на перевезення зернових до Чорноморських і Азовських портів по р. Дніпро;
- перелік підприємств та фірм, які здійснювали операції з експорту зернових в м. Олександрівську;
- відомості про вантажообіг зернових, відправлених зі станцій Севастопольської залізниці через Бердянськ, Генічеськ, Олександрівськ, Феодосію за 1902-1905 рр.;
- документи (заява, витяг із Статуту земських доріг) щодо врегулювання питання порядку пропуску суден через Бериславську земську переплаву на Дніпрі;
- листування про переобладнання міського водопроводу, встановлення тарифів для населення, установ та підприємств за користування водою;
- документи (листування, заяви, список) про прийом в члени відділення та призначення на посади;
- документи (послужний список, відомості, листування) про представлення командира казенного пароплава «Херсон» Чайки П.В. до нагородження медаллю Товариства.

У ході удосконалення були проведені такі види робіт: перескладені заголовки справ, уточнені крайні дати документів та кількість аркушів у справах.

У зв'язку із введенням документів в науковий обіг збережена стара схема систематизації справ. Справи в описі систематизовані за хронологічним принципом.

До опису складений такий довідковий апарат:

- титульний аркуш;
- передмова.

Начальник відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

С.Т.Білець

24 квітня 2018 р.

Олександрівське відділення
Імператорського товариства
судноплавства,
м. Олександрівськ Олександрівського
повіту Катеринославської губернії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Державного архіву
Запорізької області

_____ О.С. Тедєєв
_____ 2018 р.

Фонд № 2
ОПИС № 1
справ постійного зберігання
за 1902, 1904–1915 рр.

№ з/п	Ін-декс справи	Заголовок справи (тому, частини)	Крайні дати документів справи (тому, частини)	Кількість аркушів у справі (томі, частині)	Примітки
1	2	3	4	5	6
1903 рік					
1		Статут Імператорського товариства судноплавства (1902 р.). Протоколи установчих зборів та засідань відділення. Списки членів відділення	1902 р., 25 серпня 1904 р. - 16 червня 1908 р.	86	
1904 рік					
2		Документи (листування, заява) про призначення на посади членів відділення	09 вересня 1904 р. – 05 травня 1908 р.	5	
3		Документи (листування, заяви, список) про прийом в члени відділення та призначення на посади	04 вересня 1904 р. – 01 червня 1905 р., 05 травня 1908 р. – червень 1910 р.	21	

1	2	3	4	5	6
4		Документи (доповіді, рапорти, листування) про заходи з попередження обміління р. Дніпро, розчищення та поглиблення фарватера, поліпшення судноплавства на ділянці Олександрівськ - Херсон	29 серпня 1904 р. – 26 червня 1908 р.	53	
5		Правила купівлі-продажу зернових на місцевих ринках, розроблені Херсонським біржевим комітетом. Листування з Імператорським товариством судноплавства, фабрикою каучукових виробів про відділення Товариства, які діяли на території Російської імперії, забезпечення Олександрівського відділення необхідною діловодною документацією та канцелярськими товарами, виготовлення печатки	09 вересня 1904 р. – 24 травня 1908 р.	13	
6		Документи (заява, витяг із Статуту земських доріг) щодо врегулювання питання порядку пропуску суден через Бериславську земську переплаву на Дніпрі	28 квітня 1904 р.	2	
7		Відомості про вантажообіг зернових, відправлених зі станцій Севастопольської залізниці через Бердянськ, Генічеськ, Олександрівськ, Феодосію за 1902-1905 рр. Документи (доповідні записки, листування) про встановлення тарифних ставок на вартість відправлення зернових і масляних культур з портів міст Бердянська, Феодосії і Олександрівської пристані та визначення конкурентоспроможності портів і пристані	31 березня 1904 р. – 29 квітня 1910 р.	31	
1905 рік					
8		Листування про скликання виробничих нарад для вирішення питань поліпшення судноплавства по р. Дніпро, облаштування Олександрівської гавані, порядку найму громадян для служби на суднах і плотях	12 травня 1905 р. – 22 червня 1908 р.	16	

1	2	3	4	5	6
9		<p>Документи (протокол, доповіді, відомості, листування) про заходи щодо покращення судноплавства по р. Дніпро, будівництво нової казенної гавані при Олександрівській пристані, врегулювання пасажирських і вантажних залізничних перевезень в зв'язку з спорудженням Олександрівської гавані, створення умов для збільшення експорту зернових через Олександрівську пристань, будівництво під'їзних залізничних шляхів, визначення залізничних тарифів на перевезення зернових до Чорноморських і Азовських портів по р. Дніпро.</p> <p>Перелік підприємств та фірм, які здійснювали операції з експорту зернових в м. Олександрівську.</p> <p>Листування про переобладнання міського водопроводу, встановлення тарифів для населення, установ та підприємств за користування водою.</p> <p>Характеристика будівельних матеріалів, які використовувалися на інженерних роботах при забудові м. Олександрівська.</p> <p>Документи (послужний список, відомості, листування) про представлення командира казенного пароплава «Херсон» Чайки П.В. до нагородження медаллю Товариства</p>	07 вересня 1905 р. – 05 квітня 1915 р.	79	
10		Перескладений опис № 1		1	

До опису внесено 10 (десять) справ з № 1 по № 10, у тому числі: літерні №№ _____, пропущені №№ _____.

Укладач опису:

Начальник відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату
24.04.2018

С.Т. Білець

СХВАЛЕНО

Протокол засідання ЕПК
Державного архіву
Запорізької області
№ _____